

vse bolj napeto, skorajda na tip kriminalke spreminjajočo celoto. Hitri razplet v zadnjih nekaj stavkih pričakovani in skozi tok misli oblikovani ali napovedovani konec (samomor in uboj z avtom), bralca preseneti s svojo enostavnostjo (in drugačnostjo). Z vso lapidarnostjo je izpeljan predvsem »skok« iz zavesti v zavest, spreminjanje perspektiv. Sorodni kompozicijski pristop uporablja avtor v Hrtu in tudi tu oblikuje predvsem socialno in ljubezensko motiviko, vendar brez tendenčnih ali celo ideoloških poudarkov. Suhodolčanov »idejni moto« bi še najlaže imenovali »boj med spoloma« ali v širšem smislu »življenje kot nenehni boj med ljudmi«. Seveda gre v novelah za boj nravi in miselnih spopadov, ne pa toliko za akcijske spopade. Vendar dosega avtor s spretno kombinacijo tokov zavesti dobršno mero dramatičnosti.

V zadnjih treh tekstih Rep, Ptica in Zemlja se erotična tematika umika socialni in celo eksistencialni, zdi se pa, da ne prinaša v zbirko Suhodolčanovih novel tistih specifičnih prvin, ki dajejo zbirki estetsko težo in pomen.

Suhodolčanova zbirka novel je tako po tematici kot po njeni jezikovni obdelavi sodobna in bi lahko novele, kjer prihajajo estetske značilnosti avtorjevega pisanja najbolj do veljave, uvrstili med pomembnejše v povojni zgodovini slovenske novele. Zdi se, da je Suhodolčanovo literarno ime preveč apriorno zaznamovano z atributom mladinskega pisatelja in da njegova zbirka novel nemara zato ni naletela na vidnejši odmev med literarnimi publicisti. Čeprav Leopold Suhodolčan ni modernist v smislu zanikanja antropocentrizma in humanizma, so medčloveške vezi v novelah nenehno postavljene pod vprašaj, v funkcijo preverjanja, rušenja in obnavljanja. Trdnejšega sveta, ki bi ga že vnaprej predvideli in mu tudi pritrdili, kajpada ni več. Relativnost — najbolj se kaže v subtilnih prodorih v človekovo zavest in pasteh, ki

si jih nastavljajo križajoče se od zavesti Suhodolčanovih likov, sicer ne vodi v anarhističnost ali brezvrednostnost, ampak ostaja nenehno na meji literarne prepričljivosti, za bralca potemtakem vabljiva in navsezadnje kaže, da jo oblikuje avtor s smislom za ravnovesje teme in njenim literarnim oblikovanjem.

Marijan Zlobec

BORIS A. NOVAK, STIHOŽITJE

Konec lanskega leta je izšla prva pesniška knjiga Borisa A. Novaka Stihohžitje.* Po daljšem času je to dokaj opažena zbirka; doživela je večjo pozornost kot marsikatero delo utrjenega avtorja iz mlajše, že priznane generacije. A ne po krivici in ne po naključju: Novakovo pesništvo sicer ne prinaša ničesar »novega« ali prelomnega, to je očitno na prvi pogled, kljub temu pa je to v sodobni slovenski poeziji dovolj specifičen prvenec, ki kliče k branju. Čemu: kaže, da gre za dve stvari, ki se med sabo bistveno dopolnjujeta in kot taki predstavljata določeno zrelost, hkrati pa se v bežnih obrisih dogaja notranja neskladnost, interni znak vprašljivosti. Beseda je o poetiki in poeziji.

Pesništvo Stihohžitja je izraz skrajno zavestne, premišljene in dosledne poetike. V toku novodobnega esteticizma, kjer gnoseološko problematiko zamenjuje ontološka, se Novakove pesmi argumentirano borijo za svoj samostojen poetološki status, ki ga je mogoče brez težav ugledati v razliki od Grafenauerjeve in Svetinove poezije kot dveh zagotovljenih vrhov slovenskega esteticističnega pesništva. Če je Grafenauerjeva estetska energija skrajno sublimirano vezana na eksistenco v naj-

* Boris A. Novak, Stihohžitje, opremil Rudi Španzel, založila Državna založba Slovenije, Ljubljana 1977. Zbirka ima 49 strani.

širšem smislu in je Svetinova lepota predvsem emanacija erotike ter rituala besede, pa Novakovo estetsko žarenje poganja neposredno iz čiste ontološke skušnje, kot sta bit in nič. Pesniška beseda za oboje je tišina in molk, to je tisto temeljno ozadje, na katerem je vse šele slišno, kot tako občutno, čutom dano in estetsko v izvornem pomenu besede. Tišina prevaja nebivajoče v bivajoče, zunajtekstovno v znotrajtekstovno. Razmerje med resnico objektivnega sveta in resnico teksta je tudi centralni problem, s katerim se ukvarja ta poetika. Stari spor o mimesis se z vso doslednostjo in nepopustljivostjo diskretnega esteta seveda razreši v prid pesništva kot avtonomne resničnosti. Zato je v Novakovi poeziji ukinjena vsaka objektiviteta; vse je samo prisotnost molka, ki absorbira resničnost v gibanje lepote materije, jo pretvarja v igro zvena in svetlobe. Logiki interne pesniške resničnosti podleže celo pesem kot formalno objektivna enota, »zato se solzi rob soneta« (str. 15) in zato »v zadnjem verzu verica pleza po veji večera« (str. 25). Zgled pesniške eksplikacije te poetike je potrebno podati še bolj strnjeno: »V zrcalnih hodnikih valovi žena / nežna kot sneg in živa kot melodija; / ko se njena polt hoče dopolniti v dotiku, poljubi le svojo podobo, hladno in daljno / / In nič se ne zgodi med trepalnicami in trenotki; / in nič se zgodi: en ne se preseli v molk. / Tako se tihožitje spremeni v stihožitje, / žena v željo in želja v žejo jezika« (str. 11). Filozofsko poetološka formula Novakove poezije se glasi: »resnica sna je nič, sen resnice je biti kresnica...« (prva pesem, str. 7). Neposredni miselni izvor te poetike je seveda znan, vendar je za konkretno pesniško prakso irelevanten.

Tudi poetika je del pesništva: svet poezije se hoče objektivizirati v poezijo sveta. In sredstva v tem procesu morajo biti skladna z absolutnim poeto-

loškim kodeksom. Težnji po zvočnosti te poezije ustrezajo rime in aliteracije, strnitev zvena in vizualnosti v sinestetično enoto pa najintenzivneje evocirajo svetlikajoče se ritmične periode, kjer stvari korespondirajo na način klica in odmeva, ko hočeta biti čas in prostor zgoščena v spektralno sijanje biti. Formalno najdoslednejši in najbolj uravnotežen je osrednji cikel sedmih sonetov; proti koncu se zbirka prevesi v niz kratkih, jedrnatih lirskih definicij, ki izrekajo resnico pojavnosti po svoji igrivi podobi, »Plima je / lunina rima«, (str. 44). Nujno je, da prihaja v poetiki, ki želi radikalno pretrgati s tradicijo mimetičnega principa, do načelne enakovrednosti fragmentarnega ali kompleksnejšega izrekanja sveta, čeprav je treba reči, da so te miniaturne in lapidarne poetične resnice formalno in kompozicijsko moteč in nekoliko izprazen zaključek Stihožitja. Vendar je skrajno kultiviran in zadržan pesniški izraz, kakršnega izpričuje na primer prva kitica poslednjega soneta, prevladujoč dosežek Novakovih poezij, in to je poleg premišljene poetike bistveni prispevek zbirke. »Od lučaja zahoda razlito oko sonca, potok kri polja, / z divjimi racami ranjen zrak: tloris večera: / zvezde vezane s kresnično nitjo, luna perunika, / klitje klica v maternici tišine, med skladovnicami odmevov«, (str. 21).

Klasično zanimiva vprašljivost pesništva, kakršnega predstavlja tudi Stihožitje, vznika šele iz soočenja poetike in poezije. Boris A. Novak je najprej intelektualen pesnik in kot taka se razodeva tudi njegova skušnja ontoloških razsežnosti. Zato je lepota, kolikor jo izloča Stihožitje, predvsem uveljavljanje trdne poetološke volje, ki sredi ustvarjalnega entuziazma rada pozablja na izvorno čutno dimenzijo umetnosti. Poezija kot poiesis ostaja nekako v preddverju in trka na vrata velikega projekta.

Peter Kolšek